

تحلیل فضایی فقر کالبدی در شهر قائمشهر*

میلاد حسنعلی زاده^{۱*}، عامر نیک پور^۲، صدیقه لطفی^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه مازندران، milad.hasanalizadeh72@gmail.com

۲- استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه مازندران، nikpour1551@gmail.com

۳- استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه مازندران، s.lotfi@umz.ac.ir

چکیده

یکی از بارزترین و پایدارترین جلوه‌های فقر شهری در کشورهای درحال توسعه، شکل‌گیری و گسترش محلات فقر نشین است. هدف از این پژوهش تحلیل پراکنش فضایی شاخص‌ها و نماگرهای فقر کالبدی در سطح بلوک‌های آماری شهر قائمشهر می‌باشد. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی - تحلیلی می‌باشد. داده‌های مربوط به مبانی نظری تحقیق به شیوه‌ی کتابخانه‌ای و اسنادی تهیه شده و داده‌های خام پژوهش از بلوک‌های آماری شهر قائمشهر استخراج شده است که بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ مرکز آمار ایران تهیه شده است. برای بی‌مقیاس‌سازی شاخص‌ها از روش فازی در محیط نرم افزار Excel استفاده شده است. ابتدا ۱۲ شاخص فقر کالبدی با روش فازی بی‌مقیاس می‌شوند و سپس در محیط نرم افزار Gis با روش لکه‌های داغ و خود همبستگی موران تحلیل فضایی می‌شوند. بر اساس نتایج روش لکه‌های داغ در قسمت‌هایی از شمال، جنوب، غرب و همچنین شرق شهر قائمشهر لکه‌های داغ بیشتری دیده می‌شود که مقادیر بالاتری از شاخص تلفیقی فقر کالبدی را دارند. لکه‌های سرد نیز به صورت خطی از مرکز شهر به سمت شمال غربی و همچنین یک خوشه در جنوب شهر دیده می‌شود که مقادیر پایین‌تری از شاخص تلفیقی فقر کالبدی را دارند. همچنین بر اساس پهنه بندی صورت گرفته ۳۶/۷۵ درصد جمعیت شهر قائمشهر فقیر و خیلی فقیر و ۳۲/۶۱ درصد جمعیت آن مرفه و خیلی مرفه می‌باشند و ۳۰/۶۱ درصد جمعیت آن نیز در پهنه‌های متوسط قرار دارند. نتیجه روش خودهمبستگی موران نیز نشان می‌دهد که نحوه پراکنش مقادیر شاخص تلفیقی فقر کالبدی دارای الگوی خوشه‌ای می‌باشد. بنابر این می‌توان بیان داشت که پهنه‌های فقیر و خیلی فقیر بیشتر در قسمت جنوبی شهر و همچنین قسمت‌هایی از شمال و غرب شهر تمرکز دارند.

واژه‌های کلیدی: تحلیل فضایی، فقر شهری، فقر کالبدی، پهنه‌های فقر، شهر قائمشهر

۱- مقدمه

جهان به سرعت در حال شهری شدن است [۱]. برای اولین بار در سال ۲۰۰۷، بیش از نیمی از جمعیت جهان، شهری شده‌اند [۲]. در سال ۲۰۱۴، ۵۴ درصد جمعیت جهان در شهرها سکونت گزیده‌اند؛ در حالی که در سال ۱۹۹۵، ۳۰ درصد جمعیت در شهرها زندگی می‌کردند و بنابر تخمین‌های صورت پذیرفته در سال ۲۰۵۰، ۶۶ درصد جمعیت جهان در شهرها زندگی خواهند کرد [۳]. همچنین بنابر پیش‌بینی‌های صورت پذیرفته در سال ۲۰۲۰، بیش از نیمی از جمعیت کشورهای در حال توسعه در شهرها زندگی خواهند کرد [۴]. در دهه‌های گذشته، رشد شتابان شهرنشینی و شهرگرایی، در کشورهای در حال توسعه، یکی از دستاوردهای بزرگ فرهنگ و تمدن و بوده است و یکی از پدیده‌های فراگیر اجتماعی در عصر حاضر به شمار می‌رود. شهرنشینی پیامدهای زیر را به همراه داشته است: نابرابری‌های اجتماعی، فقر، افزایش فساد و جرم و جنایت،

این مقاله استخراج شده از پایان‌نامه کارشناسی ارشد در رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه مازندران می‌باشد.*